

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- አቶ ቴዎድሮስ ደበላ ጠበቆች ሽፈራው ጉሌና ተኮላ መሸሻ ቀረቡ ተጠሪ፡- የፌዴራል አገር ውስጥ ገቢ ባለስሥልጣን የልደታ ክፍለ ከተማ አካላት ግብር ከፋዮች ቅርንጫፍ ጸ/ቤት - ነ/ፈ.ጅ ተወዳጅ ሲማ ቀረቡ መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የግብር ሰብሳቢ ባለስልጣን አቤቱታ አጣሪ ኮሚቴ በሚሰጠው የግብር ማስታወቂያ ውሳኔ ላይ ቅሬታ ያለው ወገን ይግባኙን ለግብር ጉባኤ ለማቅረብ የተፈቀደውን ጊዜና የጊዜውን ስሌት የሚመለከት ነው። የክርክሩ መነሻ አመልካች ሚያዚያ 26 ቀን 2002 ዓ.ም አሻሽለው ያቀረቡት አቤቱታ ነው። አመልካች በአቤቱታቸው ከ1998 ዓ.ም እስከ 2001 ዓ.ም. ድረስ ባለው የግብር ዘመን እንዲከፈል የተወሰኑትን የንግድ ስራ ገቢ ግብር ያላግባብ እና ከአቅሜ በላይ ነው ፣ ይህንኑ ቅሬታ ለተጠሪ መስሪያ ቤት አቤቱታ አጣሪ ኮሚቴ ባቀርብም ኮሚቴው ተመሳሳይ ውሳኔ አስተላልፎብኛል በማለት ጉባኤው አመልካችን ያቀረቧቸውን ማስረጃዎችንና የግብር ማህደራቸውን በማስቀረብ ጉዳዩን በመመርመር ፍትሐዊ ዳኝነት እንዲሰጥ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁኑ ተጠሪም ቀርቦ በሰጠው መከላከያ መልስ የአመልካች ይግባኝ ለግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ የቀረበው በሕግ የተመለከተው የሰላሳ ቀን የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ ከአለፈ በሁዋላ መሆኑን ጠቅሶ በዚህ መቃወሚያ መሠረት ይግባኙ ውድቅ እንዲሆንና ይህ የሚታለፍ ከሆነ ደግሞ ፍሬ ጉዳዩም ተቀባይነት የለውም የሚልባቸውን ምክንያቶችን ዘርዘሮ ተከራክሯል። ይግባኙ የቀረበለት ጉባኤም የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያውን በጭብጥነት ይዞ ጉዳዩን በመመርመር ይግባኙ አዋጅ ቁጥር 286/1994 አንቀጽ 107/2/1/ በሚደነግገው መሠረት በሰላሳ ቀናት ውስጥ ያልቀረበ ነው በማለት መዝገቡን ዘግቶታል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለማስማማት ይግባኛቸውን ለአዲስ አበባ ከተማ ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱ ግራ ቀኙን ከአከራከረ እና የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ፊጅስትራርን በመጥራት ጉዳዩን ከአጣራ በሁዋላ የሰላሳ ቀናት ጊዜ ላይኛ አመልካች ይግባኛቸውን ማቅረባቸው ተረጋግጧል በማለት የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤን ውሳኔ ሽሮ በፍሬ ነገሩ ግራ ቀኙን አከራክሮ ተገቢውን እንዲወስን በማለት ጉዳዩን ለጉባኤው መልሶለታል። በዚህ ውሳኔ ተጠሪ ቅር በመሰኘት ይግባኙን ለአዲስ አበባ ከተማ ሰበር ሰሚ ችሎት አቅርቦ ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በሁዋላ ችሎቱ የከተማው ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ ሽሮ የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ የሰጠውን ውሳኔ አፅንቶታል። የአሁኑ የሀብር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች መጋቢት 07 ቀን 2003 ዓ.ም በጻፉት አራት ገፅ የሰበር አቤቱታ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሏል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። ይዘቱም ባጭሩ በሕግ በተመለከተው ጊዜ ውስጥ የይግባኝ አቤቱታውን ለግብር

ይግባኝ ጉባኤ አቅርበው አመልካች የተጠሪ መስሪያ ቤት ሃምሳ ፐርሰንት /50%/ የይግባኝ ማስያዣ እና የዳኝነት ሂሳብ እንዲከፍል የግብር ይግባኝ ጉባኤ ፊጅስትራር አመልካችን ሲያገዙ አመልካች የተተመነውን ሂሳብ በባንክ ሲፒኦ አሰርተው ካስገቡ በሁዋላ የሲፒኦ ማስረጃ ስለማንቀበል ሲፒኦው ወደ ደረሰኝ መለወጥ አለበት በማለት አቤቱታቸውን ፊጅስትራር ባለመቀበላቸው ለተከሰተው የጊዜ ማለፍ አመልካች የሚቀጡበት አግባብ የለም በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም አመልካች የይግባኝ ማስያዣና የዳኝነት ሂሳብ በሲፒኦ መጋቢት 10 ቀን 2002 ዓ.ም. አሰርተው ለፋይናንስ ቢሮ መጋቢት 13 ቀን 2002 ዓ.ም. ብር 223,696.52 /ሁለት መቶ ሃያ ሶስት ሺህ ስድስት መቶ ዘጠና ስድስት ብር ከሃምሳ ሁለት ሣንቲም /ለዳኝነት ብር 8303.48/ ስምንት ሺህ ሶስት መቶ ሶስት ብር ከአርባ ስምንት ሣንቲም/ ክፍለው ለግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በወቅቱ አቅርበው እያለ የጉባኤው ፊጅስትራር ሲፒኦውን ወደ ደረሰኝ መለወጥ አለበት በማለት አቤቱታውን ባለመቀበላቸው የይግባኝ ማቅራቢያ ጊዜ አልፏል የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለትም ቀርቦ ግራ ቀኙ በዕሁፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር በሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች ይግባኝ ለማቅረብ ማስያዝ የሚገባቸውን ገንዘብ በCPO መጋቢት 10 ቀን 2002 ዓ.ም. በማሰራት ከተጠሪ ቢሮ ሰላሳ ቀን ከማለፍ በፊት ቀርበው የነበሩ መሆኑና ተጠሪ የገቢ ግብር ይግባኝ ለማቅረብ በCPO አመልካች ያቀረቡትን መያዣ ደረሰኝ ቆርጦ 13/07/2002 ዓ.ም የሰጠ ሲሆን የገቢ ግብር ውሳኔ ማስታወቂያ ላይ ይግባኝ ለማቅረብ በመያዣነት ያቀረቡትን CPO ወደ ደረሰኝ ካልተለወጠ በማለት ፊጅስትራር ሳይቀበለው ቀርቶ በ13/7/2002 ዓ.ም ግን ደረሰኝ ቆርጦ የሰጠ መሆኑ በማስረጃ የተረጋገጠ ፍሬ ጉዳይ ነው።

በመሰረቱ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/1994 አንቀጽ 107 ድንጋጌ መሠረት አንድ በማንኛውም ግብር /ታክስ አወሳሰን ቅር የተሰኘ ግብር ከፋይ በአንቀፅ ንኡስ ቁጥር ሁለት ድንጋጌ ስር የተቀመጡትን ግዴታዎችን አሟልቶ ለግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ይግባኙን ማቅረብ ያለበት መሆኑ በሕገ በግልጽ ተቀምጧል። በዚህም መሠረት በአዋጅ አንቀፅ 107/2/ ስር የተመለከቱት ግዴታዎች ግብር ከፋይ አከራካሪ የሆነውን የግብር መጠን 50% /ሃምሳ ከመቶ/ ለግብር አስገቢው ባለስልጣን ማስያዝ እንደአለበትና ይግባኙንም የግብር ውሳኔ ማስታወቂያ ለግብር ከፋይ በደረሰው ወይም በአቤቱታው ኮሚቴ ውሳኔ በተሰጠ በሰላሳ ቀን ወስጥ መቅረብ እንደአለበት የሚያሳይ ስለመሆናቸው ንኡስ ድንጋጌው በፌደል “ሀ” እና “ለ” ስር ዘርዝሮ አስቀምጧል። የአዋጅ አንቀጽ 108 ድንጋጌ ሲታይም ይግባኙ የቀረበበት ቀን የሚባለው በቀጥታ ለይግባኝ ጉባኤው የቀረበ ሲሆን ይግባኙ ለመዘገብ ቤት የተመዘገበበት ቀን ወይም በሪኮማንዴ የተላከ ሲሆን በፖስታ ቤት የተመዘገበበት ቀን እንደሚሆን አስቀምጧል።

አመልካችም ሆነ ተጠሪ በዚህ የህግ ይዘት ላይ ክርክር የላቸውም። ግራ ቀኙን እያከራከረ ያለው አመልካች በጊዜ ገደቡ ይግባኛቸውን አቅርቦታል? ወይስ አላቀረቡም? የሚለው ጉዳይ ነው።

እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ አመልካች ይግባኝ ለማቅረብ ማስያዝ የሚገባቸውን ገንዘብ መያዣው በሚፈፀመበት ሥርዓት በCPO አሰርተው ለተጠሪ ጊዜው ከማለፉ በፊት ማቅረባቸው ከተረጋገጠ በCPO ለክፍያ ያቀረበውን ገንዘብ አወራርዶ ደረሰኝ ለመስጠት ተጠሪ በአጋጠመው የአሰራር ወይም ሌላ ችግር ምክንያት ቀናት ወይም ወራት ቢወሰድበት ይግባኝ ባዩ ይግባኝ ለማለት መክፈል ያለበትን ገንዘብ በጊዜው አልከፈለም ሊባል ይገባል ወይ? የሚለው ነው። ይህ ጥያቄ ከሕጉ አጠቃላይ መንፈስና ዓላማና ሕግ አውጭው ሊያሳኑት ከሚፈልገው ግብ አንፃር መመርመርና ውሳኔ ማግኘት አለበት። ሕግ አውጭው የግብር ውሳኔ ማስታወቂያ የደረሰባቸው ሰዎች የውሳኔ ማስታወቂያ በደረሰባቸው በሰላሳ ቀን ውስጥ ማስያዝ የሚገባቸውን ገንዘብ 50% /ሃምሳ ከመቶ/ ለግብር ሰብሳቢው መሥሪያ ቤት በማስያዝ ይግባኝ ማቅረብ እንዳለባቸው በአዋጅ ቁጥር 286/1994 አንቀጽ 107/2ሀ/ ሲደነግግ ግብር ከፋዩ ለግብር አስገቢው መሥሪያ ቤት ገንዘቡን ገቢ እንዲያደርግ ለማስገደድ እንጅ ገንዘቡ ገቢ ግብር ሰብሳቢው መሥሪያ ቤት ደረሰኝ ሳይሰጥ ቢቆይ በመሥሪያ ቤቱ የአሰራር ችግር ምክንያት የግብር ከፋዩ ይግባኝ የማቅረብ መብቱ እንዲጣበብ በማሰብ አይደለም። ስለዚህ አመልካች ተጠሪ ክፍያ የሚቀበልበትን ሥርዓት በማሟላት ማለትም በCPO መክፈል አለብህ ተብሎ የተወሰነበትን የንግድ ገቢ ግብር 50% የግብር ውሳኔ ማስታወቂያ በደረሰው በሰላሳቸው ቀን ማለትም 10/07/2002 ለተጠሪ ገቢ አድርጓል። ይህም አመልካች ከላይ በተጠቀሰው የሕግ ድንጋጌ የተወሰነው ጊዜ ከማለፉ በፊት ለተጠሪ ገቢ ማድረጋቸውን የሚያሳይ ነው። ተጠሪ ሰላሳ ቀን ከማለፉ በፊት በCPO ገቢ ለሆነለት ገንዘብ ደረሰኝ ቆይቶ የሰጠው ከሶስት ቀን በኋላ ማለትም 13/7/2002 መሆኑ ይግባኝ ለማቅረብ ማስያዝ ያለበትን ገንዘብ አመልካች ከሰላሳ ቀን በኋላ ነው ገቢ ያደረገው ከሚለው መደምደሚያ ላይ የሚያደርስ አይደለም። በአጠቃላይ የከተማው ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት የተከሰተውን ችግር አጣርቶ ችግሩ የአመልካች ያለመሆኑን በመደምደም ይግባኝ ጊዜው ያለፈው በአመልካች ችግር አይደለም በማለት የሰጠውን ውሳኔ የከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት የተለየ ፍሬ ነገር ስለመኖሩ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በግብር ሰብሳቢው መሥሪያ ቤት በኩል ያሉ የአሰራር ችግሮችና ክፍተቶች መሰረታዊ የሆነውን የአመልካችን ይግባኝ የማቅረብ መብት በማያጣበብ ሁኔታ በመተርጎም የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ የሰጠው ውሳኔ የከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት መቀበሉ የሕጉን ድንጋጌ አተረጋጉምና ተፈጻሚነት ግንዛቤ ውስጥ ያላስገባ በመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሁኖ አግኝተናል።

ው ሣ ኔ

1. የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 14957 ጥር 30 ቀን 2003 ዓ.ም. የሠጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ ተሸሯል።
2. የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 14285 ሕዳር 29 ቀን 2003 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ፀንቷል።
3. የአዲስ ከተማ አስተዳደር ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት አመልካች የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ ከማለፉ በፊት በመያዣነት መክፈል የሚገባውን ገንዘብ ለተጠሪ ያስያዙ በመሆኑ የቀረበለትን ይግባኝ በመመርመርና የግራ ቀኙን ክርክር በመስማት ውሳኔ እንዲሰጥበት ጉዳዩን ለግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 341/1/ መሠረት መልሶ መለኩ ተገቢ ነው ብለናል።
4. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር ያወጡትን ወጭና ኪሳራ ግራ ቀኙ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገብ-ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሃ/ዲ